

HET INTERESSEERT ME GEEN ENE JE-WEET-WEL

MINIMIZING STRATEGIEËN IN HEDENDAAGS

NEDERLANDS NEDERLANDS

Margot Van den Heede

Promotor: Prof. dr. Peter Lauwers

Copromotoren: Prof. dr. Timothy Colleman, Prof. dr. Miriam Taverniers

OVERZICHT

De minimizing constructie...

- Introductie
- Slot 1: De minimizer
- Slot 2: Het predicaat

... een productieve constructie in hedendaags NL-NL?

- Het grotere plaatje
- Methodologie
- Productiviteit op macro-niveau
 - Type frequentie
 - Token frequentie
- Conclusie
- Vooruitblik

OVERZICHT

De minimizing constructie...

- Introductie
- Slot 1: De minimizer
- Slot 2: Het predicaat

... een productieve constructie in hedendaags NL-NL?

- Het grotere plaatje
- Methodologie
- Productiviteit op macro-niveau
 - Type frequentie
 - Token frequentie
- Conclusie
- Vooruitblik

MINIMIZING CONSTRUCTIE – INTRODUCTIE

[predicaat]

[*geen*]

[adjectief]

[minimizer]

Het interesseert me

geen

zier

Hij verdient

genen

rotten

frank

Ik begrijp er

geen

hol

van

MINIMIZING CONSTRUCTIE – INTRODUCTIE

	[predicaat]		[<i>geen</i>]	[adjectief]	[minimizer]	
Het	interesseert	me	geen		zier	
Hij	verdient		genen	rotten	frank	
Ik	begrijp	er	geen		hol	van

SLOT 1: DE MINIMIZER

- “As minimizers, they only have this meaning: neg. + minimizer = zero”
(Bolinger 1972: 122)

SLOT 1: DE MINIMIZER

- “As minimizers, they only have this meaning: neg. + minimizer = zero”
(Bolinger 1972: 122)
- Minimaliseerders geven “een geringe hoeveelheid, omvang, mate of waarde aan en kunnen conventioneel gebruikt worden als negatief-polaire uitdrukkingen met een versterkend karakter. Ze worden gebruikt om een ontkenning stelliger te maken” (Hoeksema 2002: 2)

SLOT 1: DE MINIMIZER

- “As minimizers, they only have this meaning: neg. + minimizer = zero”
(Bolinger 1972: 122)
- Minimaliseerders geven “een geringe hoeveelheid, omvang, mate of waarde aan en kunnen conventioneel gebruikt worden als negatief-polaire uitdrukkingen met een versterkend karakter. Ze worden gebruikt om een ontkenning stelliger te maken” (Hoeksema 2002: 2)
- “Het Nederlands blijkt uitermate rijk te zijn aan dergelijke uitdrukkingen en die rijkdom neemt nog vrijwel dagelijks toe” (Hoeksema 2002: 1)

SLOT 2: HET PREDICAAT

SLOT 2: HET PREDICAAT

Variabele scope van de minimizer:

*U betaalt geen cent **extra***

*De stad wordt er geen centimeter **groener** van*

*Hij heeft geen greintje **geduld***

NIET IN DE DATASET

SLOT 2: HET PREDICAAT

Focus onderzoek: het predicaat

(Complexe) werkwoorden:

*Het **kan** hem geen zak **schelen***

Naamwoordelijk deel van het gezegde:

*Dat **is** geen sikkepit **waard***

IN DE DATASET

OVERZICHT

De minimizing constructie...

- Introductie
- Slot 1: De minimizer
- Slot 2: Het predicaat

... een productieve constructie in hedendaags NL-NL?

- Het grotere plaatje
- Methodologie
- Productiviteit op macro-niveau
 - Type frequentie
 - Token frequentie
- Conclusie
- Vooruitblik

HET GROTERE PLAATJE

Theoretisch kader: usage-based constructiegrammatica (Goldberg 2019)

Project: *Language Productivity @ Work - Talige productiviteit in actie*

<https://www.languageproductivity.ugent.be/>

(Co)promotoren: Peter Lauwers, Timothy Colleman, Miriam Taverniers, Renata Enghels, Rob Hartsuiker, Jóhanna Barðdal, Ludovic De Cuypere, Anne-Sophie Ghyselen

HET GROTERE PLAATJE

Theoretisch kader: usage-based constructiegrammatica (Goldberg 2019)

Project: *Language Productivity @ Work - Talige productiviteit in actie*

Hoe productief is de minimizing constructie in hedendaags NL-NL?

Hoe komt deze productiviteit “in actie”? (gebaseerd op corpora en psycholinguïstische experimenten)

PRODUCTIVITEIT

Syntactische productiviteit = het toepassingsdomein van een grammaticale regel of patroon

“Productiviteit verwijst naar de reeks van lexicale items die de slots van constructies kunnen vullen” (Perek 2016: 66)

PRODUCTIVITEIT

Op het **MACRO**-niveau:

- slot van de minimizer;
- slot van het predicaat;
- en de interactie tussen de 2 slots
(covariërende collexeemanalyse)

Op het **MICRO**-niveau:

Welke predicaten komen voor in combinatie met één bepaalde minimizer?

geen

[NP]

{
bal
moer
snars
zier
...
}

[PRED]

{
aan vinden
doen
geven om
weten
...
}

geen

snars

[PRED]

{
aan hebben
begrijpen
geloven
snappen
...
}

PRODUCTIVITEIT

Op het **MACRO**-niveau:

- slot van de minimizer;
- slot van het predicaat;
- en de interactie tussen de 2 slots
(covariërende collexeemanalyse)

Op het **MICRO**-niveau:

Welke predicaten komen voor in combinatie met één bepaalde minimizer?

geen

[NP]

{
bal
moer
snars
zier
...
}

[PRED]

{
aan vinden
doen
geven om
weten
...
}

geen

snars

[PRED]

{
aan hebben
begrijpen
geloven
snappen
...
}

METHODOLOGIE

- Synchroon corpusonderzoek
- Dutch Web 2014 (nlTenTen14) – Sketch Engine: 2,616,836,538 tokens
- **NL-NL** subcorpus: 1,955,672,191 tokens
(74.7% van het volledige corpus)

METHODOLOGIE

- Synchron corpusonderzoek
- Dutch Web 2014 (nlTenTen14) – Sketch Engine: 2,616,836,538 tokens
- **NL-NL** subcorpus: 1,955,672,191 tokens
(74.7% van het volledige corpus)
- Voorbeeld van de zoekopdracht:
[lemma="geen|gene|genen|geene|geenen"] [] {0,2} [word="bal"] within <s/>
- 200 minimizers in mijn dataset (doel: 100 tokens per type), selectie op basis van (a) literatuuronderzoek, (b) frequentielijsten van naamwoorden na *geen* en (c) zoekopdrachten op basis van de meest frequente predicaten in de constructie

OVERZICHT

De minimizing constructie...

- Introductie
- Slot 1: De minimizer
- Slot 2: Het predicaat

... een productieve constructie in hedendaags NL-NL?

- Het grotere plaatje
- Methodologie
- Productiviteit op macro-niveau
 - Type frequentie
 - Token frequentie
- Conclusie
- Vooruitblik

PRODUCTIVITEIT OP MACRO-NIVEAU – SLOT MINIMIZER

PRODUCTIVITEIT OP MACRO-NIVEAU – SLOT MINIMIZER

“In het onderzoek naar **syntactische productiviteit** wordt aangenomen dat heel frequente lexicale instantiaties van een constructie weinig of niets bijdragen aan de productiviteit van de schematische constructie: om als productief te mogen gelden, moet een constructie vooral voorkomen met **een groot aantal verschillende types**, waaronder ook types met een lage individuele tokenfrequentie” (Coleman 2018: 254)

TYPE FREQUENTIE

Type frequentie: 200

Verschillende categorieën minimizers:

- 1) *geen snars*
- 2) *geen bal*
- 3) *geen meter*

CATEGORIEËN MINIMIZERS

1) *geen snars*

- enkel nog gebruikt in negatief-polaire contexten
- semantisch niet meer transparant
- andere voorbeelden: *geen zier, geen sikkepit*

CATEGORIEËN MINIMIZERS

1) *geen snars*

- enkel nog gebruikt in negatief-polaire contexten
- semantisch niet meer transparant
- andere voorbeelden: *geen zier, geen sikkepit*

- sikkepit ("sikkepit") *zelfstandig naamwoord (vrouwelijk)*

— Geitekeutel. In de algemeene taal alleen (zonder dat de eigenlijke bet. nog gevoeld wordt) als voorbeeld van iets dat in het geheel geen gewicht in de schaal legt of van een uiterst kleine hoeveelheid. ↗

CATEGORIEËN MINIMIZERS

2) *geen bal*

- kunnen ook in andere contexten gebruikt worden
- vaak taboetermen
- betekenis als minimizer: “zero” (cf. Bolinger)
- andere voorbeelden: *geen zak, geen hol, geen reet, geen ruk, geen flikker, geen tering...*

CATEGORIEËN MINIMIZERS

3) *geen meter*

- lexicale betekenis speelt hier nog een rol
- implicatuur, geconventionaliseerd
- predicaten passen al dan niet bij de oorspronkelijke betekenis van de minimizer: proces van grammaticalisatie

CATEGORIEËN MINIMIZERS

3) *geen meter*

- lexicale betekenis speelt hier nog een rol
- implicatuur, geconventionaliseerd
- predicaten passen al dan niet bij de oorspronkelijke betekenis van de minimizer: proces van grammaticalisatie

*Over schaatsen heb ik nog veel meer gelezen en toch **kom ik geen meter vooruit** op die enge ijzers*

*VS. Ze kan voor **geen meter koken***

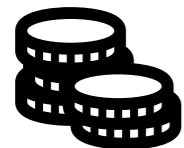
CATEGORIEËN MINIMIZERS

3) *geen meter*

- verschillende semantische domeinen, bijvoorbeeld:

geen milliseconde, geen minuut, geen nanoseconde, geen ogenblik, geen seconde...

geen cent, geen centiem, geen dubbeltje, geen duit, geen euro, geen eurocent, geen frank, geen gulden, geen knaak, geen nikkel...

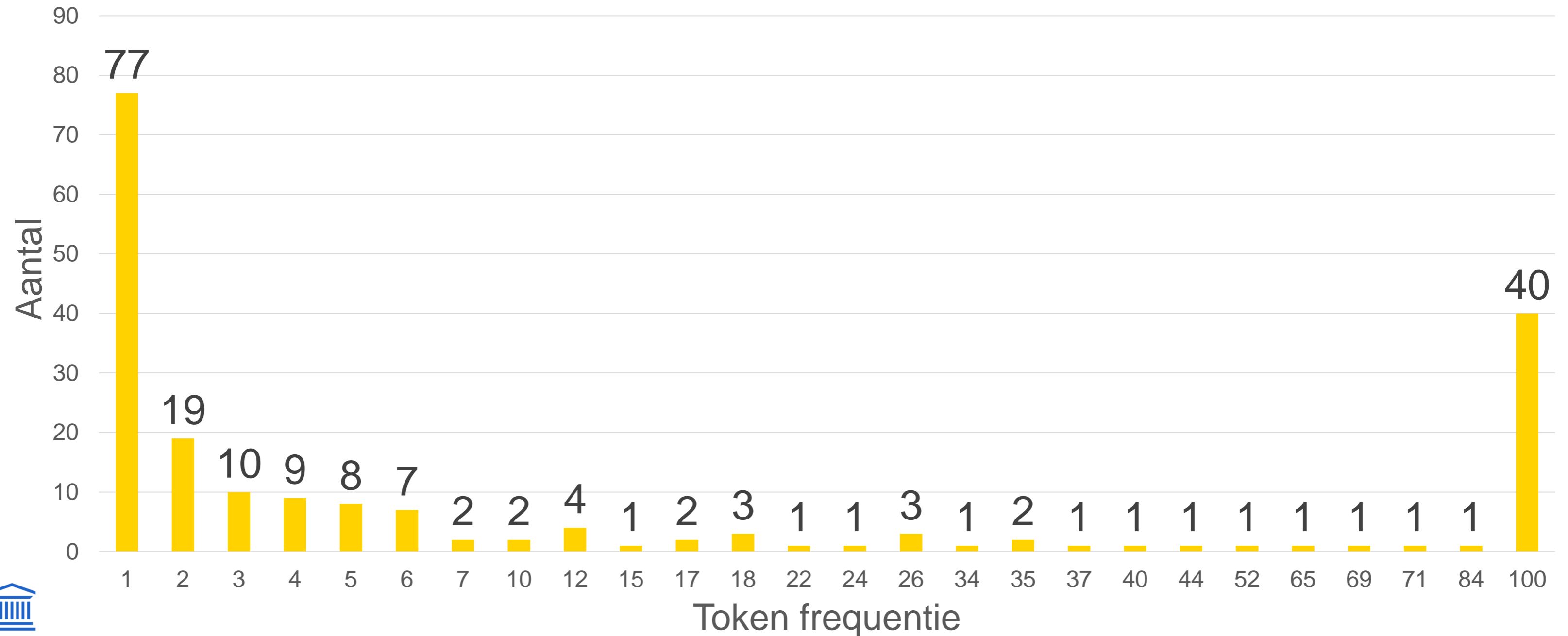
PRODUCTIVITEIT OP MACRO-NIVEAU – SLOT MINIMIZER

“In het onderzoek naar **syntactische productiviteit** wordt aangenomen dat heel frequente lexicale instantiaties van een constructie weinig of niets bijdragen aan de productiviteit van de schematische constructie: om als productief te mogen gelden, moet een constructie vooral voorkomen met een groot aantal verschillende *types*, waaronder ook **types met een lage individuele tokenfrequentie**” (Colleman 2018: 254)

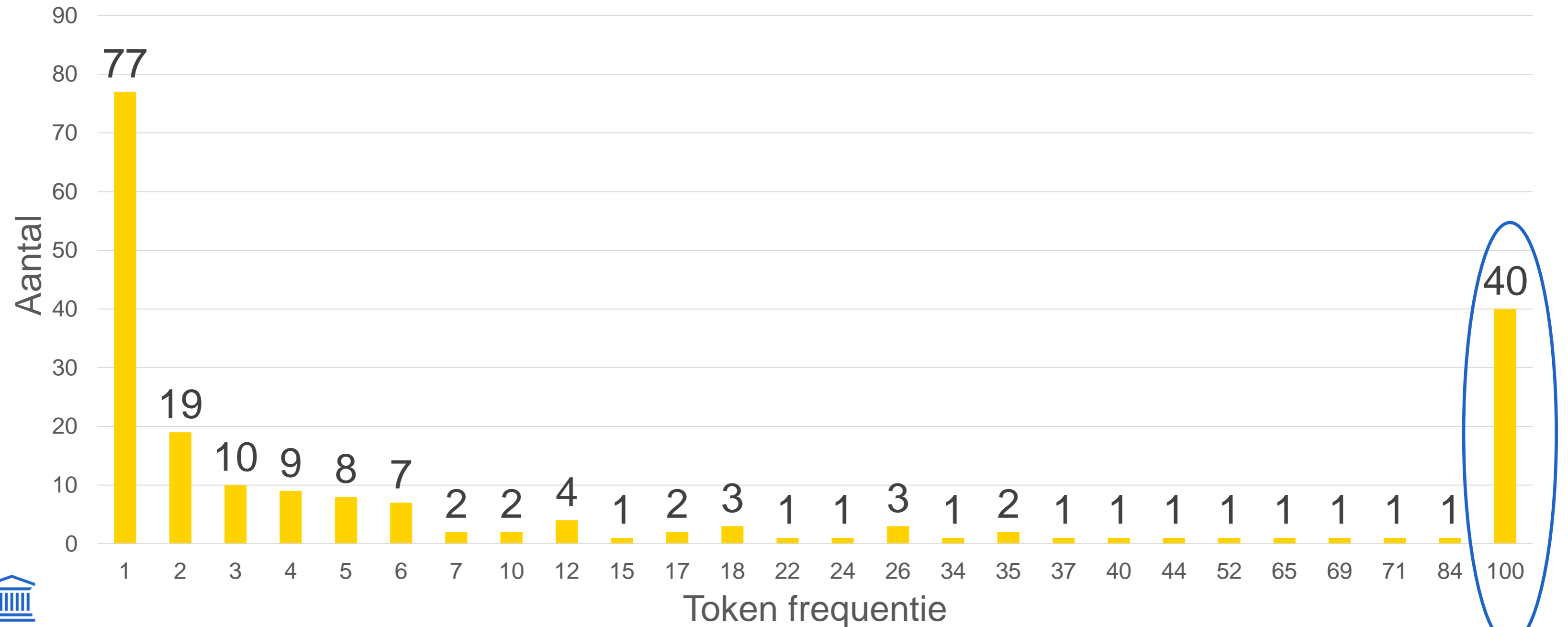
TOKEN FREQUENTIE

Minimizers: Token frequentie

TOKEN FREQUENTIE

Minimizers: Token frequentie

TOKEN FREQUENTIE: MEER DAN 100

Categorie 1: *snars* (371), *zier* (203)

Categorie 2: TABOE: *bal* (1085), *barst* (205), *donder* (305), *drol* (325),
flikker (283), *fluit* (299), *fuck* (275), *hol* (163),
moer (890), *reet* (838), *ruk* (226), *zak* (444)

ANDERE: *biet* (123), *hout* (187), *klap* (176), *spat* (122), *steek* (153)

Categorie 3: GELD: *cent* (1865), *euro* (215), *stuiver* (173)

AFSTAND: *centimeter* (131), *duimbreed* (156), *meter* (2003),
millimeter (165), *strobreed* (473)

GEWICHT: *gram* (183)

TAAL: *jota* (147), *letter* (350), *woord* (3188)

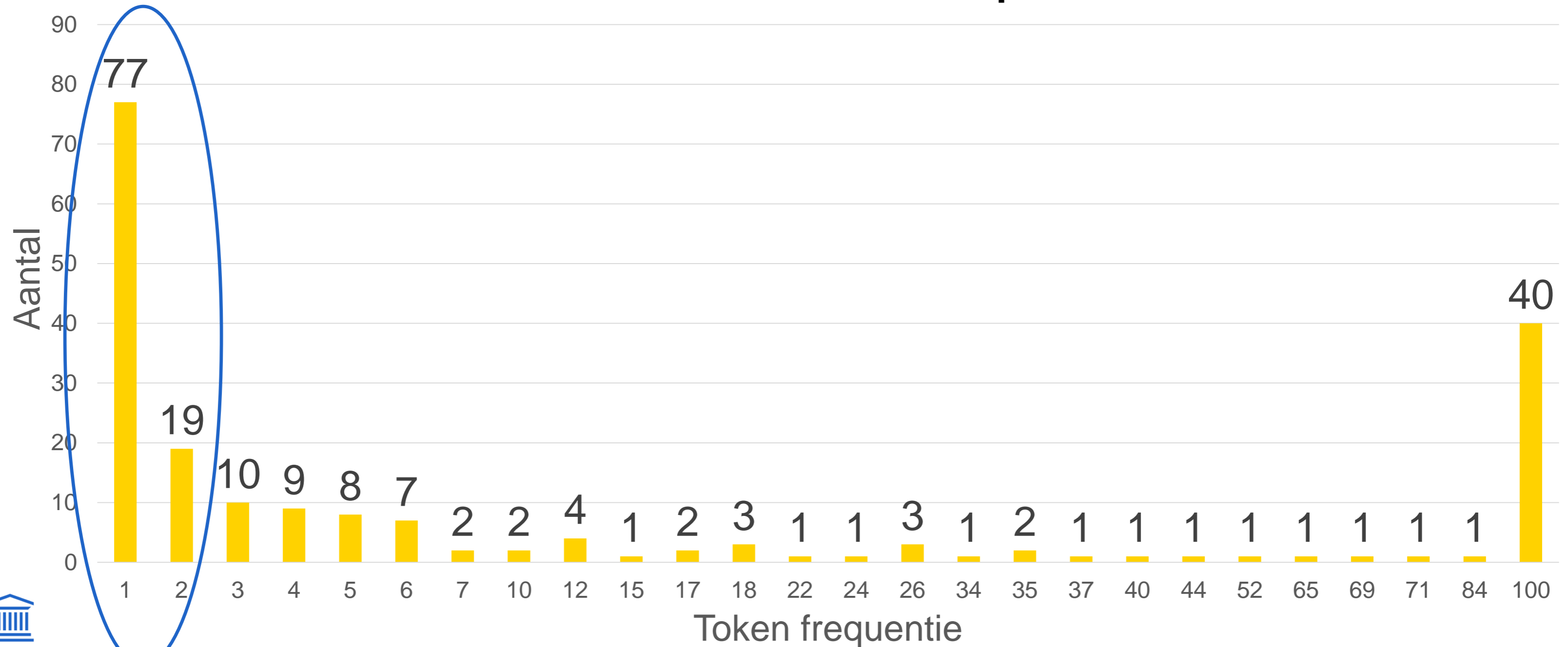
TIJD: *minuut* (546), *moment* (7285), *seconde* (1688)

DIEREN: *haan* (299), *hond* (821), *kip* (259), *vlieg* (233)

ANDERE: *brood* (212), *spaan* (373)

TOKEN FREQUENTIE

Minimizers: Token frequentie

HAPAX EN DIS LEGOMENA

Veel types (= minimizers) met een lage token frequentie:

77 hapax legomena, komen in het corpus (!) slechts één keer voor als minimizer

& 19 dis legomena, komen in het corpus slechts twee keer voor als minimizer

HAPAX EN DIS LEGOMENA

Sleutelwoorden: creativiteit, analogie en context

- *Sommige dierenartsen snappen er **geen hondendrol** van.*
- *Bij groene thee sta je gerust een halfuur te dippen. En het helpt **geen (thee)zak**. Al doe je het een uur, groen wordt het niet.*

HAPAX EN DIS LEGOMENA

Sleutelwoorden: creativiteit, analogie en context

- *Sommige dierenartsen snappen er **geen hondendrol** van.*
- *Bij groene thee sta je gerust een halfuur te dippen. En het helpt **geen (thee)zak**. Al doe je het een uur, groen wordt het niet.*
- *Het maakte me eigenlijk **geen ene aars** uit.*
- *Het roept bij nieuwsgierige doch onwetende figuren weleens vragen op die ik liever niet beantwoord. In veel gevallen omdat men er simpelweg **geen harde keutel** mee te maken heeft.*
- *Luizen? Kan me **geen neet** schelen!*
- *Dit college lijkt **geen graspol** te geven om het Haagse amateurvoetbal.*

HAPAX EN DIS LEGOMENA

Sleutelwoorden: creativiteit, analogie en context

- *Sommige dierenartsen snappen er **geen hondendrol** van.*
- *Bij groene thee sta je gerust een halfuur te dippen. En het helpt **geen (thee)zak**. Al doe je het een uur, groen wordt het niet.*
- *Het maakte me eigenlijk **geen ene aars** uit.*
- *Het roept bij nieuwsgierige doch onwetende figuren weleens vragen op die ik liever niet beantwoord. In veel gevallen omdat men er simpelweg **geen harde keutel** mee te maken heeft.*
- *Luizen? Kan me **geen neet** schelen!*
- *Dit college lijkt **geen graspol** te geven om het Haagse amateurvoetbal.*
- *Dan helpt die bomvrije zone **geen ene bleep**.*
[...] en mij valt op dat het de Kamerleden **geen ene je-weet-wel** interesseert.

CONCLUSIE

Productiviteit van de minimizing constructie in het NL-NL op macro-niveau

CONCLUSIE

Productiviteit van de minimizing constructie in het NL-NL op macro-niveau

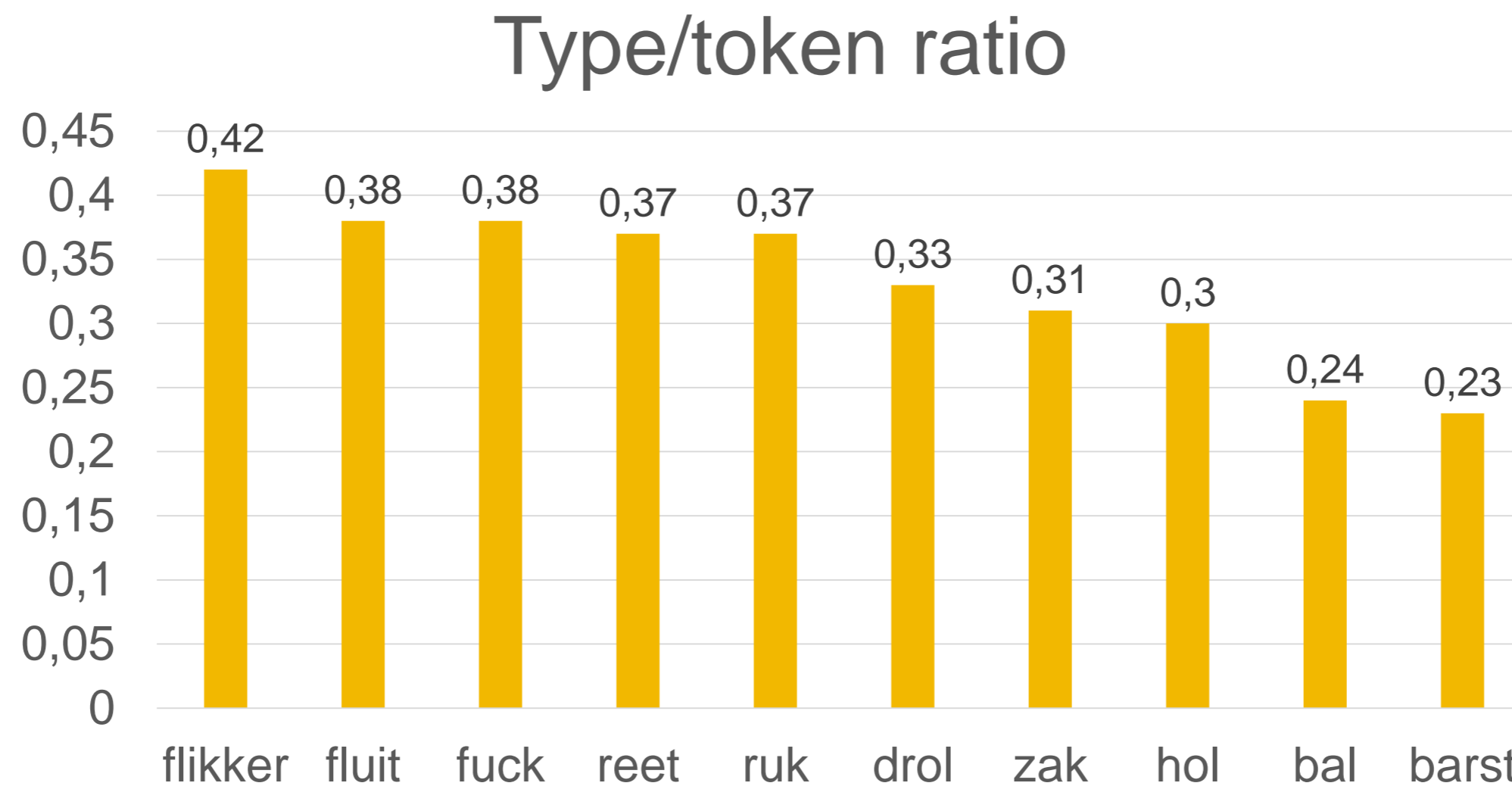
- Hoge type frequentie, veel minimizers met een lage token frequentie (veel hapax legomena)
- Constructie nodigt uit tot creativiteit, gebaseerd op analogie en gevoed door de context

VOORUITBLIK

1) **Productiviteit:** op micro-niveau

1) **Productiviteit:** op micro-niveau + principal component analyse (het bestuderen van de correlaties tussen de verschillende productiviteitsvariabelen)

1) **Productiviteit:** op micro-niveau + principal component analyse

2) **Psycholinguïstische experimenten:** wat is de link tussen geattesteerde productiviteit en mentale productiviteit?

- *Leiden frequente minimizer-predicaat combinaties tot snellere leestijden en een hogere graad van acceptabiliteit?*
- *Hoe snel kan een constructie worden uitgebreid door priming?*
- ...

TOT SLOT: BELGISCH NL VS. NEDERLANDS NL

TOT SLOT: BELGISCH NL VS. NEDERLANDS NL

Typische uitdrukkingen...

BE-NL: *Vandaag deden we werkelijk nog **geen klop***

NL-NL: *Ik verstond er **geen pepernoot** van*

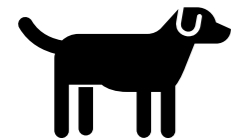
TOT SLOT: BELGISCH NL VS. NEDERLANDS NL

Typische uitdrukkingen...

BE-NL: *Vandaag deden we werkelijk nog **geen klop***

NL-NL: *Ik verstond er **geen pepernoot** van*

Geen kat vs. geen hond...

*Toen ik op de baan kwam was er **geen kat** zoals de Vlaming pleegt te zeggen.*

*Het woord "hesp" wordt van de kust tot in Maaseik gebruikt en staat in Van Dale als "Belgisch Nederlands". Toch kan je geen pakje hesp kopen met het woord hesp op, enkel "ham", wat van de kust tot Maaseik **geen kat** zegt. (inderdaad, geen kat. En waarschijnlijk ook geen hond.)*

Margot Van den Heede

PhD Researcher, *Language Productivity @ Work*

Vakgroep Franse Taalkunde

E mcvdnhee.vandenheede@ugent.be

T +32 9 264 38 64

Kantoor: 120.027

<https://www.languageproductivity.ugent.be/>

**Bedankt voor
jullie aandacht!**

- Barðdal, J. (2008). *Productivity: Evidence from case and argument structure in Icelandic*. Amsterdam: Benjamins.
- Bolinger, D. (1972). *Degree words*. The Hague: Mouton.
- Colleman, T. (2018). Constructies met *krijgen* en *kry*: Een vergelijking vanuit (diachroon) constructiegrammaticaal perspectief. *Tydskrif Vir Geesteswetenskappe* 58 (2), 237–257.
- Goldberg, A. E. (2019). *Explain me this: Creativity, competition, and the partial productivity of constructions*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Hoeksema, J. (2002). Minimaliseerders in het Standaardnederlands. *Tabu* 32 (3-4), 105-174.
- Jakubíček, M., A. Kilgarriff, V. Kovář, P. Rychlý, & V. Suchomel. (2013). The TenTen corpus family. In *7th International Corpus Linguistics Conference CL*, Lancaster, 125-127.
- Perek, F. (2016). Recent change in the productivity and schematicity of the *way-* construction: a distributional semantic analysis. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 14(1), 65-97.
- Woordenboek der Nederlandse taal (<https://ivdnt.org/woordenboeken/woordenboek-der-nederlandsche-taal/>)